Eshuis

ACCOUNTANTSVERSLAG 2022

Gemeente Borne

10 juli 2023

Per saldo persoonlijker

Certified B Corporation

SRA GECERTIFICEERD

Independent Member of PrimeGlobal

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Borne
Postbus 200
7620 AE Borne

Behandeld door:	drs. C.L. Willems RA & G.C. Helminck RA MSc EMA
Ons kenmerk:	1012890-2022-ACV
Datum:	10 juli 2023

Betreft: **Accountantsverslag 2022**

Geachte raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Borne aan. Onze opdracht is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 20 december 2022. Dit verslag gaat in op onze belangrijkste bevindingen uit de controle van de jaarrekening 2022.

De jaarrekening 2022 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Borne. Wij hebben dit verslag op 7 juni 2023 met zowel de ambtelijke organisatie, de portefeuillehouder en de gemeentesecretaris voorbesproken. Op 21 juni 2023 hebben wij dit verslag besproken met de auditcommissie van uw gemeente.

Wij bedanken de medewerkers van de gemeente Borne voor de open en constructieve wijze van samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden en zijn vanzelfsprekend graag bereid een nadere toelichting te verstrekken.

Met vriendelijke groet,

Eshuis Registeraccountants B.V.

Was getekend: drs. C.L. Willems RA

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Inhoudsopgave

Samenvatting 5
Dashboard accountantscontrole 6
Significant risico 8
Analyse jaarrekening 9
Inhoudelijke bevindingen 10
Financiële positie 23
Resultaatanalyse 24
Controle verschillen 25
Administratieve organisatie en interne beheersing 28
IT-audit 30
IT-audit 31
Overige onderwerpen 33
Overige onderwerpen 34
Wet Normering Topinkomens 35
Bijlagen 36
Bijlage 1: SiSa-bijlage 2022 37
Bijlage 2: Materialiteit 39
Bijlage 3: Onafhankelijkheid en ViO 40
Bijlage 4: Communicatie met governance belaste organen 41
Bijlage 5: Beperking verspreidingskring 43

Bijlage 6: Toelichting financiële kengetallen..... 44

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Eshuis

Samenvatting

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Dashboard accountantscontrole

Getrouwheid en rechtmatigheid

- Wij hebben bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Borne een goedkeurende controleverklaring voor de rechtmatigheid en een goedkeurende controleverklaring voor getrouwheid verstrekt.
- De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 803.000 respectievelijk € 2.409.000. De rapporteringstolerantie is door de gemeenteraad bepaald op een absoluut bedrag van € 50.000, zowel voor fouten als voor onzekerheden.

Interne beheersing

- Tijdens onze interim-controle 2022 hebben wij opzet en bestaan van de belangrijkste beheersmaatregelen getoetst. Alles in aanmerking nemend vinden wij de AO/IB net als voorgaande jaren kwalitatief voldoende is om een gedegen jaarrekeningcontrole uit te voeren. Wij vinden het noemenswaardig hoe de gemeente is meebewogen met de actuele ontwikkelingen en doelmatig te werk is gegaan om de maatschappelijke doelen als de energietoeslagen en opvang ontheemden Oekraïne te realiseren. Verbeterpunten zien toe op de IT-omgeving.

Belangrijke aandachtspunten

- Wij hebben een verplichte paragraaf opgenomen in de controleverklaring getiteld Controleaanpak frauderisico's en Controleaanpak continuïteit
- Wij hebben het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten met betrekking tot de grondexploitatie en de voorzieningen bepaalt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.
- De gemeente heeft ten aanzien van de toekomstige, nog te realiseren opbrengsten in het grondbedrijf stelling genomen over de te hanteren grondprijzen. Deze management inschatting is door de gemeente toegelicht in de jaarrekening en voor wat betreft de winst op twee complexen in de Bornsche Maten heeft zij uit voorzichtigheid een winstafslag genomen. Wij hebben de uitgangspunten, feiten en onderbouwingen gecontroleerd.

Financiële positie

- De financiële positie van de gemeente is op basis van de gestelde signaleringswaarden vanuit het BBV goed te noemen.
- De financiële positie ultimo 2022 is verbeterd ten opzichte van 2021, met name het gevolg van het positieve resultaat over 2022 ad. € 4,2 miljoen.
- Het weerstandsvermogen bedraagt € 26,3 miljoen. De weerstandscapaciteit is ruim hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van circa € 7,5 miljoen.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Overige gemeente-specifieke onderwerpen:

- Wij hebben het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.
- Wij hebben controleverschillen in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2022 geconstateerd.
- Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 niet strijdig zijn met de Wet normering topinkomens (WNT) en dat de jaarrekening 2022 van de gemeente Borne voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.
- Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van de overschrijding naar de analyse begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in de jaarrekening. Hiermee legt uw gemeente verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2022. Er is geen sprake geweest van overschrijdingen die als onrechtmatigheid meetellen in ons oordeel.
- Naar aanleiding van de uitgevoerde controlewerkzaamheden inzake de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen hebben wij onrechtmatigheden vastgesteld. Wij hebben een afwijking geconstateerd groot € 6.000. Op basis van onze evaluatie hebben deze onrechtmatigheden geen impact op de strekking van de controleverklaring.

Sociaal domein

- Wij hebben in de zorguitkeringen in natura onzekerheden voor getrouwheid en rechtmatigheid geconstateerd. Deze worden in dit verslag nader toegelicht. De onzekerheden bedragen € 1,3 miljoen (2021: € 1,0 miljoen).
- In tegenstelling tot voorgaand boekjaar hebben wij voor de controle van de uitkeringen in geld (specifiek de G2, G3 en de G4 in de SiSa-bijlage) gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de accountant van de gemeente Hengelo. Uit onze review op deze werkzaamheden blijken geen bevindingen.
- Wij hebben als onderdeel van de controle van de jaarrekening regeling A16 gecontroleerd. Veruit het grootste gedeelte van de verantwoorde kosten betreft de bekostiging met betrekking tot de gerealiseerde opvangplekken per dag. Wij hebben de verantwoorde kosten gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2022. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de verantwoorde gegevens (indicatoren). Tijdens de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.
- In overeenstemming met de Beleidsregels Eenmalige energietoeslag 2022 heeft de gemeente Borne zorggedragen voor de uitvoering van deze regeling. Aangezien deze kosten een verlengstuk zijn van de G2-regeling hebben wij deze kosten gecontroleerd mede op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2022 en de Beleidsregels Eenmalige energietoeslag 2022. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de verantwoorde kosten. Tijdens de controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Significant risico

Post	Risico	Werkzaamheden	Conclusie
Het hiernaast genoemde risico ziet niet toe op een specifieke post, maar is op basis van onze controlestandaarden voorgeschreven bij iedere controle en de daaraan gekoppelde werkzaamheden dienen door ons uitgevoerd te worden.	Wij onderkennen het risico dat het management van de gemeente de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt met als doel de financiële verslaggeving van de gemeente te beïnvloeden.	• Wij hebben de handmatige aanpassingen en correcties in de administratie over 2022 buiten de reguliere boekingsgang (zoals via het inkoopboek, verkoopboek en/of via het bankboek) gecontroleerd; • Wij hebben de college- en raadsbesluiten doorgenomen. • Wij hebben vastgesteld dat de transacties uit hoofde van de bedrijfsactiviteiten onder de reguliere bedrijfsvoering vallen. • Wij hebben jaarrekeningposten met een schattingselementen gecontroleerd, waaronder de grondexploitaties en de voorzieningen.	• Geen bevindingen • Geen bevindingen • Geen bevindingen • Geen bevindingen

Eshuis

KERNBOODSCHAPPEN

Analyse jaarrekening

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Inhoudelijke bevindingen

De belangrijkste boodschappen voor de raad van de gemeente Borne zijn:

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Borne uitgevoerd en hebben een goedkeurende controleverklaring voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid verstrekt. Dat houdt het volgende in:

- Naar ons oordeel geeft de jaarrekening 2022 van de gemeente Borne een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2022 als van de activa en passiva per 31 december 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

- Voorts zijn wij van oordeel dat de in de jaarrekening 2022 verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving.

- De jaarstukken 2022 van uw gemeente bestaan uit:
    - Het jaarverslag 2022 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
    - De jaarrekening 2022 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

  In het onderdeel “programmaverantwoording” van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag. Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:
    - Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
    - Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van de gemeenteraad in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
    - Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Wij hebben de in de jaarrekening 2022 van de gemeente Borne opgenomen verantwoording inzake de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd met inachtneming van de Regeling Controleprotocol WNT 2022. Wij concluderen dat de in de jaarrekening 2022 opgenomen verantwoording met toelichting voldoet aan de daaraan te stellen eisen.

Rapporteren over fraude

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NBA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening maar ook met betrekking tot omkoping, corruptie, ondermijning en de naleving van andere wet- en regelgeving.

De aandacht voor het thema fraude en integriteit neemt de laatste jaren steeds verder toe. Het zorgt ervoor dat organisaties steeds vaker gevraagd wordt transparant te zijn in de visie, het beleid en het toezicht op het integer handelen in alle geledingen van de organisatie. Dat gaat dus niet alleen over fraude maar ook over misbruik en oneigenlijk gebruik, het hanteren van gedragscodes en de naleving van andere regelgeving bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsomstandigheden en milieu. Dit geldt niet alleen op de werkvloer, maar vraagt ook iets van organisatie en bestuur.

Met ingang van 2022 is het op grond van de verslaggevingsregels voor veel organisaties verplicht om in het jaarverslag te rapporteren over de fraudegevoeligheid van de organisatie. Voor gemeente geldt een aanbeveling om hierover te rapporteren vanuit de kadernota rechtmatigheid. Voor gemeenten geldt echter vanuit Artikel 2:391 lid 1 BW dat voornaamste risico's dienen te worden toegelicht in onder andere de paragraaf bedrijfsvoering. Wij dienen als uw accountant er op toe te zien dat het college B&W rapporteert over de voornaamste frauderisico's en het fraudemanagement van de gemeente.

De afgelopen jaren hebben we steeds aandacht gevraagd voor het opstellen van een (fraude)risicoanalyse en de rapporteringsverplichting in veel sectoren is een volgende stap in dit proces. De gemeente Borne beschikt over een stelsel aan maatregelen om fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik tegen te gaan als onderdeel van een integrale frauderisicoanalyse inclusief de rapportering over de fraudegevoeligheid van de activiteiten. De gemeente heeft gerapporteerd in paragraaf "Frauderisico analyse". Wij verwijzen in onze controleverklaring in sectie "Controle-aanpak frauderisico's".

De accountant maakt zelf ook een inschatting van de frauderisico's binnen een organisatie, en vormt zich een beeld van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen en te bezien of deze maatregelen effectief zijn.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

In iedere organisatie bestaat een risico op het doorbreken van de interne beheersing door het management bij de totstandkoming van schattingen. We beoordelen in het kader van onze controle de interne processen op deze schattingen en doen detailcontroles op de uitgangspunten en aannames die aan significante schattingen ten grondslag liggen. Ook zijn we alert op ongebruikelijke transacties, samenwerkingsrelaties en de naleving van procedures die mede tot doel hebben transparantie en integer handelen te bevorderen. Elementen daaruit zijn controles op de prestatielevering bij inkooptransacties en het naleven van aanbestedingsregels.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude
De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college van burgemeester en wethouders, inclusief het invoeren en onderhouden van interne-beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Fraude en integriteit
Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen. Wij hebben op basis van onze controle en de besprekingen geen fraudegevallen geconstateerd. Onze conclusie is dat uw gemeente op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesties, en hierover tijdig met ons in contact treedt.

Continuïteitsbeoordeling
In het kader van de jaarrekeningcontrole beoordelen wij ook het vermogen van de gemeente om de activiteiten in de komende twaalf maanden voort te zetten. Elementen die we in deze beoordeling betrekken zijn onder meer de vermogenspositie, de begroting voor het komende boekjaar, de afhankelijkheid van eigen inkomsten, de risico's die u zelf identificeert en uiteraard ook de risico's die wij als uw accountant signaleren.

Vanwege de coronapandemie, de energieprijsontwikkeling en ontwikkelingen in de regelgeving voor accountants is, net als bij het onderwerp fraude, steeds vaker informatie in de controleverklaring opgenomen over de

continuïteitsbeoordeling die wij uitvoeren. De continuïteitsafwegingen worden bij u op dit moment veelal expliciet gemaakt en zijn onderdeel van het proces waarin organisatie en bestuur worden betrokken. Dit heeft haar weerslag in bijvoorbeeld paragraaf 'Financieel Weerstandsvermogen en Risicobeheersing', waarin u aandacht heeft voor uw risico-beheersing, de continuïteit van de lijn en projecten en de gestelde norm kengetallen waarop de provincie Overijssel haar beoordeling baseert. Daarnaast heeft de provincie akkoord gegeven op de begroting 2023, de meerjarenraming en de provincie heeft de gemeente niet onder toezicht geplaatst. Tevens is er geen sprake van een artikel 12 status bij de gemeente.

Grondexploitaties

De balanspost met de belangrijkste schattingselementen in de jaarrekening van de gemeente Borne betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitaties). Deze balanspost is op grond van haar omvang van € 42 miljoen relevant voor de accountantscontrole, maar ook vanwege de schattingselementen die een rol spelen bij het ramen van de nog te realiseren opbrengsten ad € 47 miljoen en lasten ad € 14 miljoen. De nog te realiseren baten en lasten vormen tezamen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel het resultaat van de projecten. Dit leidt tot een voorziening indien verwacht wordt dat het project verlieslatend is, en tot (tussentijdse) winstneming bij een verwachte winst. Ten behoeve van de waardering van de bouwgronden in exploitatie per balansdatum dient de gemeente per individuele grondexploitatie te bepalen of de boekwaarde plus de in de toekomst nog te realiseren kosten en opbrengsten, naar de beste inschatting, terugverdiend zullen worden.

Controlewerkzaamheden grondexploitaties

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vier P's:

- **Planning**: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn;
- **Programmering**: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- **Prijs**: de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Deze situatie is omgeslagen in een grote vraag naar woningen en grond, waardoor de grondprijs zich in een hoog tempo in positieve zin ontwikkelt. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke grondprijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de positieve marktontwikkelingen?
- **Plankosten**: door de toenemende vraag naar woningen en dus naar bouwcapaciteit is sprake van een toenemende stijging van de bouwkosten. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke prijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de hierbij horende prijsontwikkelingen?

De 4 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw paragraaf 'Grondbeleid'. De balanswaarde (boekwaarde minus de voorzieningen) van de grondexploitaties (BIE) is in 2022 afgenomen van € 53 miljoen tot 42 miljoen. Dit is een afname van € 11 miljoen. Dit is toe te schrijven aan de gerealiseerde verkopen in 2022 van circa € 13,6 miljoen. Hier tegenover staan de vermeerderingen van circa € 3,5 miljoen, de winstneming van ongeveer € 0,6 miljoen, een dotatie aan de voorziening verliesgevende complexen van circa € 0,3 miljoen en een winstafslag van circa 1,2 miljoen.

Winstneming
Met name dit laatste verdient nadere toelichting ten opzichte van eerdere jaren. De gemeente heeft stelling ingenomen ten aanzien van de te hanteren grondprijzen voor de toekomstige verkopen. Op basis van een marktonderzoek naar marktconforme grondprijzen heeft u voor 2023 en verder een nieuwe grondprijzenbrief vastgesteld. De prijzen die hierin vastliggen zijn hoger dan de prijzen die in het verleden gerealiseerd zijn bij verkopen. Dit verschil heeft te maken met contractuele afspraken die u in het verleden heeft gemaakt. U heeft nog geen reactie van uw belangrijkste contractpartners ontvangen op de aangepaste prijzen, ondanks diverse pogingen daartoe. U heeft de nieuwe prijzen juridisch laten toetsen en staat achter de nieuwe (marktconforme) prijzen. De nieuwe prijzen zijn ingerekend in de nog te maken opbrengsten per 31 december 2022. Omdat er een onzekerheid is over de afstemming met uw contractpartners heeft u de winst die u mag nemen op grond van de 'percentage of completion' methode nog niet als gerealiseerd beschouwd. Dat heeft u gedaan omdat een deel van de winst puur wordt veroorzaakt door de hogere prijzen. Uitstel is echter geen afstel: de winst zit nog 'in' het complex en kan op een later moment vrijvallen als u meer zekerheid heeft. De gemeente heeft de gebeurtenissen, feiten en onderbouwingen die hiertoe geleid hebben toegelicht in de jaarrekening.

Ontwikkeling inkoopprijzen
Daarnaast constateren wij dat schaarste en inflatie een negatief effect hebben op de nog te realiseren kosten. De hiervoor genoemde ontwikkelingen op de markt voor grondstoffen en personeel hebben hun effect gehad op gemeentelijke grondexploitaties. Hierdoor zijn de eindresultaten op de complexen lager, moet of een verliesvoorziening gevormd worden of moet de reeds bestaande verliesvoorziening aangevuld worden. Voor winstgevende projecten moeten in een aantal gevallen als gevolg van de verslechtering van de eindresultaten winsten uit eerdere jaren (deels) teruggenomen worden omdat de totale winst op de looptijd van deze complexen lager uitkomt. Dit is geen fout, maar een mathematische exercitie. Dit is met name het geval bij de Wijkerslocatie Olde Engberink en de Uitbreiding Hertme. In totaal is € 570.000 aan winsten teruggenomen. Deze terugneming is het directe gevolg van ingerekende prijsstijgingen.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Overige bevindingen
In de gemaakte kosten van complex Eschwonen de Maten II hebben wij geconstateerd dat in de boekwaarde voorbereidingskosten zijn opgenomen voor een toekomstig complex, dat nog niet door de raad is vastgesteld. Deze kosten bedragen circa € 100.000. Voorbereidingskosten voor onderzoek en ontwikkeling van een complex mag een gemeente activeren voorafgaand aan vaststelling van het complex door de raad, maar dat moet onder de immateriële vaste activa gebeuren als kosten voor onderzoek & ontwikkeling. De gemeente heeft ervoor gekozen om deze kosten niet te reclassificeren. Zodoende nemen wij deze als ongecorrigeerde fout mee in onze foutenevaluatie en onze oordeelsvorming.

Daarnaast hebben uw planeconomen en financieel adviseurs ervoor gekozen om het inzicht in het verloop van de grondexploitaties vanaf boekjaar 2022 op transparante wijze te verbeteren. De voorziening voor verlieslatende complexen wordt vanaf 1 januari 2022 expliciet inzichtelijk gemaakt in het verloopoverzicht. Hetzelfde geldt voor de feitelijke winstname in het boekjaar en de reeds genomen (totale) winsten per 31 december2022. Wij achten dit een verbetering van de informatievoorziening richting de Raad.

Nog te realiseren resultaten grondexploitatie

Naast het verloop van de balanswaarden is het verloop van de zogenaamde eindwaarde tenminste zo belangrijk. De eindwaarde is het resultaat dat uiteindelijk op de grondexploitaties wordt verwacht. Per 31 december 2022 bedraagt de eindwaarde van alle complexen samen volgens de laatste prognoses afgerond € 9,6 miljoen nadelig. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- het bedrijventerrein de Veldkamp. Hiervoor is reeds een voorziening gevormd, en de dotatie in 2022 wordt veroorzaakt door een lagere opbrengstwaarde van een aantal specifieke kavels (€ 0,3 miljoen) alsmede een verhoging van de kosten (€ 0,3 miljoen).
- De gemeente heeft bij de Veste een afspraak gemaakt met de ontwikkelaar, waardoor de opbrengsten lager worden (€ 0,3 miljoen). Door deze afspraak is de gemeente zelf verantwoordelijk voor het ontwikkelen van een deel van het complex (€ 0,4 miljoen). Dit zou eerder door de ontwikkelaar worden gedaan.
- Als gevolg van de stellingname van de gemeente over de grondprijzen verbeteren de eindwaardes van de complexen Eschwonen de Maten I en II (€ 0,2 miljoen respectievelijk € 2,8 miljoen). Daarnaast zijn de grondverkopen in complex II in 2022 voorspoedig verlopen. Over 2022 waren geen verkopen geraamd, en uiteindelijk is € 6,1 miljoen verkocht.
- Oosterveld Zenderen en Knooperf Blenke zullen bij het vaststellen van de MPG 2023 worden afgesloten. Hierdoor is er voor deze complexen geen prognose meer opgenomen.
- Kernrand Borne-West is opgenomen als te verkopen gronden onder de strategische gronden en is daarmee geen bouwgrond in exploitatie meer (€ 0,4 miljoen).

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Controleaanpak
Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties, zijnde vooral de uitgangspunten voor de planning (fasering), de programmering, het prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijgingen en de gehanteerde rekenrente, hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

De grondexploitaties zijn door u voor de jaarrekening 2022 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd), en waar nodig zijn door u de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen. Planeconomen, civiele technici en wij hebben nadrukkelijk aandacht besteed aan de controle van de prognoses in de lopende materiële complexen, alsmede complexen met een minimaal resultaat. De herzieningen ultimo 2022 maken een deugdelijke indruk. Wat betreft de toegerekende rente en de disconteringsvoet wordt aangesloten bij de richtlijnen die het BBV hiervoor geeft.

Risicoanalyse
Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier al contracten/overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Naast de hiervoor genoemde elementen spelen bij de risicoclassificatie van de individuele projecten ook de aard van het project, de programmering en de doorlooptijd een belangrijke rol. Een langere doorlooptijd van de projecten zorgt voor een hoger risicoprofiel, doordat de schatting van kosten en opbrengsten van de projecten subjectiever wordt naarmate de doorlooptijd toeneemt. Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden inzake de waardering van de grondexploitaties vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten.
- Beschikt over een deugdelijke onderbouwing van de gehanteerde uitgangspunten in de grondexploitaties.
- Deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de geraamde grondprijzen en grondopbrengsten.
- Een niet onaannemelijk niveau heeft bepaald van de nog te maken plan- en civiele kosten.

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2022 zijn verwerkt, zijn door ons beoordeeld en als aannemelijk aangemerkt.

De parameters en renteberekeningen zijn conform de voorschriften van het BBV. De parameters worden jaarlijks via een aparte notitie vastgesteld. Wij concluderen dat alle vereisten van het BBV zijn gevolgd en dat er geen aanwijzingen zijn dat de voorzieningen op de complexen verhoogd moeten worden.

Door afstemming met de projectontwikkelaars heeft de gemeente kavels op een aantal complexen niet zo snel kunnen verkopen als gepland. De verkopen zijn doorgeschoven. Het doorschuiven van verkopen kan een negatief effect hebben op de winst op een project, als er sprake is van rente-effecten die aan het project moeten worden toegerekend. Borne kent omvangrijke externe financiering (= geleend geld), zie hiervoor ook onze toelichting op de financiële positie. U heeft in 2022 twee nieuwe leningen aangetrokken met een percentage van gemiddeld 1,04%. De rente-effecten zullen naar verwachting vanaf 2023 toenemen. Hier heeft u op voorgesorteerd door de rente vanaf 2023 vast te stellen op 1,34%.

Regionaal Bedrijven Terrein XL
Net als in 2021 werd voor 2022 een winst verwacht dankzij het succes van het bedrijventerrein en de gunstige economische omstandigheden. Echter heeft het bestuur van RBT XL bij de definitieve jaarstukken 2022 besloten om geen winst uit te keren over 2022. Hierdoor heeft de gemeente Borne geen bate opgenomen in de jaarstukken 2022. Door het succes van het project is een voorziening ook niet meer nodig.

Sociaal Domein
Ook over 2022 heeft de accountant van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) niet-goedkeurende controleverklaringen afgegeven bij de verantwoordingen over 2022 inzake de persoonsgebonden budgetten (PGB's) jeugdwet en Wmo. Evenals voor 2021 en eerder betreft het controleverklaringen met beperking, waar in eerdere jaren afkeurende controle-verklaringen werden afgegeven. Daardoor bestaat in beginsel onzekerheid over de door de gemeente Borne verantwoorde PGB-bestedingen over 2022 van maximaal ca. € 144.000 (2021: € 181.000). Gerekend met de onrechtmatigheidspercentages, zoals gerapporteerd door de accountant van de SVB, komt de geëxploreerde fout in de

populatie over 2022 uit op € 14.000. Dit bedrag is onder ons duidelijk onbeduidend bedrag en wordt niet meegewogen in ons oordeel.

Naast de PGB's heeft de gemeente bestedingen bij zorgaanbieders over 2022 in het kader van Jeugdwet en Wmo. In veel gevallen is een controleverklaring met gewaarmerkte productieverantwoording van de zorgaanbieders ontvangen. Via de productieverantwoording verkrijgt u zekerheid over de juistheid en rechtmatigheid van de geleverde zorgprestaties. Is nog geen controleverklaring ontvangen, of is de controleverklaring qua strekking niet-goedkeurend, dan hebben wij de verstrekking aan de betreffende zorgaanbieder volledig als onzekerheid aangemerkt. In totaliteit resteert hiermee nog een onzekerheid van maximaal ca. € 1,3 miljoen (2021: € 1,0 miljoen), grotendeels met betrekking tot de Jeugdzorg. Dit bedrag ligt beneden de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 2,3 miljoen (zie bijlage 2). De geconstateerde onzekerheid heeft daarmee geen invloed op het oordeel.

SiSa-bijlage
Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Hiervoor verwijzen wij naar bijlage 1 in dit verslag.

Regeling A16 Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne
Op basis van de Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne heeft de gemeente Borne de gemaakte kosten rondom Opvang ontheemden Oekraïne verantwoord in de SiSa bijlage, onder regeling A16. Oekraïense ontheemden zijn geregistreerd en verbleven in één van de opvanglocaties zoals beschikbaar gesteld door de gemeente of op een particulier opvangadres in de gemeente Borne. Wij hebben als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2022 deze A16 regeling gecontroleerd. Veruit het grootste gedeelte van de verantwoorde kosten betreft de bekostiging met betrekking tot de gerealiseerde opvangplekken per dag.

Wij hebben deze kosten gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2022. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de verantwoorde gegevens (indicatoren). Daarnaast heeft de gemeente de bestedingen voorgefinancierd waardoor er ultimo 2022 een vordering op 't Rijk bestaat.

Regeling G2 Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet
Voor de controle van de in de SiSa-bijlage opgenomen regelingen G2 Gebundelde uitkering o.g.v. artikel 69 Participatiewet hebben wij ons voor wat betreft de rechtmatige bestedingen kunnen baseren op de door de accountant van de gemeente Hengelo gecertificeerde en gewaarmerkte verantwoording inzake deze regeling. Wij hebben de accountant van de gemeente Hengelo instructies gegeven ten behoeve van de controle op de uitvoering van regeling G2.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Naar aanleiding van deze controle is door de accountant op 31 mei 2023 een goedkeurende controleverklaring verstrekt bij de uitkeringen door de gemeente Hengelo namens de gemeente Borne. Wij hebben ter onderbouwing van dit oordeel en in het kader van het voldoen aan de door ons gedeelde instructies een controlememorandum ontvangen. Naar aanleiding hiervan hebben wij een dossier review uitgevoerd op de door de accountant van de gemeente Hengelo verrichtte werkzaamheden.

Regeling G4 Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling
De gemeente Borne heeft de uitvoeringsorganisatie ROZ als onderdeel van de gemeente Hengelo gemandateerd om de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) vanaf 2020 uit te voeren. Over 2022 zijn enkel nog baten zijn in de SiSa-bijlage onder de G4-regeling opgenomen. Dit is verklaarbaar omdat de uitkeringen liepen tot en met oktober 2021. Wij hebben de accountant van de gemeente Hengelo instructies gegeven voor de controle over de uitvoering van de Tozo. Naar aanleiding van deze controle is door de accountant een goedkeurende controleverklaring verstrekt. Wij hebben ter onderbouwing van dit oordeel en in het kader van het voldoen aan de door ons gedeelde instructies een controlememorandum ontvangen, alsmede op 22 maart 2023 een dossierreview uitgevoerd op de werkzaamheden van deze accountant.

In het controlememorandum van de accountant van de gemeente Hengelo over de bestedingen uit hoofde van de Tozo regeling heeft hij specifiek gerapporteerd over de afwikkeling van fraudesignalen, onder andere vanuit het Inlichtingenbureau (hierna: IB), en over de opvolging van het Misbruik & Oneigenlijk Gebruik (hierna: M&O beleid). De accountant van Hengelo heeft een deelwaarneming uitgevoerd op de IB signalen. Hieruit blijken geen bijzonderheden. Doordat de gemeenten in de Coronaperiode veel signalen hebben ontvangen is het niet gelukt om deze allemaal af te werken in 2022. Een deel is doorgeschoven naar 2023. Per 30 april jl. is ROZ gestopt met het verwerken van deze signalen. De resterende signalen zien toe op inkomsten uit loondienst, inschrijving in de Kamer van Koophandel, studiefinanciering en detentie. ROZ Groep heeft deze exercitie eind mei 2023 nog niet afgerond. Voor Borne staan nog 5 van de 9 werkprocessen open. Verwachting is dat baten die samenhangen met de resterende signalen niet materieel zullen zijn. Wij adviseren de gemeente om afspraken te maken met ROZ met als doel de afwikkeling van deze signalen zo goed en zo snel mogelijk in 2023 af te ronden.

Energietoeslag
In overeenstemming met de Beleidsregels Eenmalige energietoeslag Borne 2022 heeft de gemeente Borne over 2022 zorggedragen voor de uitvoering van deze regeling. Inwoners van de gemeente konden indien zij voldoen aan bepaalde voorwaarden zoals opgenomen in de Beleidsregels een energietoeslag aanvragen. Inwoners met een uitkering op grond van de algemene bijstand, de IOAW/IOAZ, bijzondere bijstand of met een inkomen dat niet hoger is dan 120 % van de toepasselijke bijstandsnorm komen voor de toeslag in aanmerking.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

De eenmalige energietoeslag betrof € 800 per huishouden met een laag inkomen. Een aanvullende uitkering van € 500 is uitgekeerd waarbij huishouden aan het maximale bestaansminimum voldeden. Wij hebben als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Borne de uitgekeerde energietoeslagen gecontroleerd. Deze toeslagen zijn uitgekeerd via de uitkeringsadministratie € 1,2 miljoen, als onderdeel van de reguliere regeling van de Participatiewet.

Aangezien deze kosten een verlengstuk zijn van de G2-regeling hebben wij deze kosten gecontroleerd mede op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2022 en de Beleidsregels Eenmalige energietoeslag Borne 2022. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de verantwoorde kosten. De gemeente Borne en Hengelo hebben samen vastgesteld dat er ten tijde van de ambtshalve verstrekking sprake is van een onrechtmatige verstrekking. Deze bedraagt ongeveer € 28.000. Wij hebben de gemeente Borne verzocht om een standpunt in te nemen ten aanzien van het terugvorderen van deze uitkeringen. Tijdens de controle hebben wij geen (andere) financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Bevindingen Europese aanbestedingen

Uit onze rechtmatigheidscontrole van uw aanbestedingen blijkt de volgende fout(en) uit hoofde van de Europese aanbestedingswet:

Inkoopbehoefte	Omvang in €	Oorzaak
Software	6.000	Deze onrechtmatigheid is door de gemeente zelf geconstateerd in eerdere jaren en loopt door in boekjaar 2022 omdat de prognose uit eerdere jaren niet toereikend is geweest als gevolg van gestegen kosten in 2022.
Totaal	**6.000**	

In verantwoordingsjaar 2023 zal uzelf een oordeel dienen te vellen over de rechtmatigheid van de aanbestedingen. Het op orde hebben van de verantwoordingsinformatie in deze dossiers gaat bijdragen aan het efficiënt en effectief uitvoeren van deze controles.

Begrotingsrechtmatigheid
U hebt als gemeente conform uw financiële verordening meerdere programma's in de begroting en de jaarrekening opgenomen. De raad heeft deze vier programma's geautoriseerd. Zodoende toetsen wij het naleven van het budgetrecht van de raad op deze vier onderdelen, waarbij wij ten aanzien van de programma's een verdiepende doorkijk maken. Voor wat betreft begrotingsrechtmatigheid dienen de lasten beoordeeld te worden op het niveau van de genoemde programma's.

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Overzicht programma's (x € 1.000)

Solidair Borne	40.821	41.391	-569	
Duurzaam Borne	13.544	15.596	-2.053	Zie toelichting hieronder
Verbindend Borne	2.623	2.744	-121	

De overschrijdingen worden in de jaarrekening op hoofdniveau toegelicht en wordt gecompenseerd door aanvullende baten. Deze passen daarmee binnen het bestaande beleid en tellen niet mee in het oordeel van de accountant over de rechtmatigheid.

Investeringskredieten
Op pagina 85 tot en met 87 worden in de jaarrekening van de gemeente de investeringskredieten zoals vastgesteld verantwoord en worden de bestedingen per heden op de kredieten inzichtelijk gemaakt. Wij hebben vastgesteld dat het restant van de kredieten juist is bepaald. Wij concluderen dat de bestedingen in zowel voorgaande dienstjaren als in het dienstjaar 2022 binnen de kredieten zijn gebleven, met uitzondering van 'Voorbereidingskrediet 't Wooldrik' en 'Vervanging 1 kunstgrasveld (Neo 1)'. De overschrijding is € 41.000 respectievelijk € 36.000. De gemeente heeft deze overschrijdingen niet meer in 2022 zelf aan de raad voorgelegd waardoor er geen verruiming van het krediet heeft kunnen plaatsvinden. In het geval van 't Wooldrik is het krediet afgesloten omdat het project stopgezet is in afstemming met de raad. Zodoende wegen wij deze overschrijding niet mee in ons oordeel. Ten aan zien van de overschrijding van het kunstgrasveld is de overschrijding onder ons duidelijk onbeduidend bedrag. Om deze reden wegen wij deze overschrijding ook niet mee in ons oordeel.

Stopzetten van project 't Wooldrik
In het voorjaar van 2023 heeft het college in overleg met de raad besloten om het project 't Wooldrik te stoppen. Als gevolg hiervan hebben wij de realiseerbaarheid van de onder de vaste activa opgenomen investeringen gecontroleerd. Wij hebben geconstateerd dat er diverse afwaarderingen nodig zijn omdat deze investeringen in de toekomst bij een eventueel nieuw project niet leiden tot economische voordelen voor de gemeente Borne. Dit betreffen onder andere inzet van de ontwikkelaar (€ 325.000) en onjuist verantwoordde kosten voor de huur van de sportsdome (€ 77.000) die niet in eigendom van de gemeente is. Daarnaast resteert nog een ketelcontainer van circa € 262.000. Hierover hebben wij met de projectleider gesproken en wij hebben de geboekte investering gecontroleerd. Op basis hiervan blijkt dat de ketelcontainer technisch ingepast kan worden in een eventueel nieuw project. Daarmee is deze investering nog terecht opgenomen onder de materiele vaste activa en hoeft deze niet afgewaardeerd te worden.
In voorgaande jaren was sprake van een onzekerheid over de status van het contract met de aannemer die 't Wooldrik ontwikkelt in relatie tot de aanbestedingswet. Dit hing samen met een onduidelijkheid over een tussentijdse aanzegging

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

c.q. opzegging bij de aannemer. Doordat het project nu in zijn geheel niet doorgaat is er geen sprake meer van een onzekerheid. Door de opzegging blijft de waarde van het contract op basis van de reeds gemaakte kosten tot de datum van opzegging onder de aanbestedingsdrempel voor werken. Er worden op basis van het betreffende contract geen bestedingen bij de aannemer meer gedaan.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Financiële positie

In de Jaarstukken 2022 is in de ‘Paragraaf Financieel Weerstandsvermogen en Risicobeheersing’ het risicoprofiel van de gemeente Borne geschetst, alsmede de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit. Volgens de door Borne gehanteerde systematiek bedraagt deze verhouding ultimo 2022 van 3,52 (2020: 3,21). Daarmee is de weerstandscapaciteit hoger dan in 2021 en 2020. Uw gemeente heeft een minimale norm vastgesteld van 1,0 tot 1,4 wat betekent dat er per ultimo 2022 een surplus bestaat.

Voor gemeenten, provincies en gemeenschappelijke regelingen zijn een zestal kengetallen vastgesteld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Wij hebben in bijlage 6 van dit verslag ter duiding de betekenis per kengetal opgenomen. Er is geen vaste norm of streefwaarde voor de hoogte van de kengetallen; een gebruiker dient alle kengetallen in ogenschouw te nemen bij het beoordelen van de financiële positie van een decentrale overheid. Wel hanteert de overheid drie signaleringswaarden, namelijk minst risico, neutraal en meest risicovol.

Onderstaand overzicht toont (verkort) de financiële positie van uw gemeente op 31 december 2022:

Kengetal	JRK 2020	Begroting 2022	JRK 2022	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote	84%	124%	79%	< 90	90 - 130	> 130
Netto schuldquote (gecorrigeerd)	84%	124%	79%	< 90	90 - 130	> 130
Solvabiliteit	28%	16%	31%	> 50	20 – 50	< 20
Grondexploitatie	62%	89%	53%	> 0	0	< 0
Structurele exploitatieruimte	1%	2%	3%	<20	20 – 35	>35
Belastingcapaciteit	104%	104%	107%	<95	95 – 105	>105

Op basis van bovenstaand overzicht blijkt dat u qua signaleringswaarden van uw kengetallen verbeterd zijn. Met name de schuldquote en de solvabiliteit zijn sterk verbeterd. Beide kengetallen zijn positief beïnvloed door het hoge resultaat in 2022 en de aflossing van € 11 miljoen op de langlopende leningen. Het kengetal voor grondexploitatie is tevens verbeterd door de gerealiseerde verkopen.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Resultaatanalyse

In de jaarrekening is het resultaat ten opzichte van de begroting vóór en na wijziging als volgt samengevat:

X € 1.000	Primitieve begroting	Actuele begroting	Realisatie
Baten	70.888	73.333	79.072
Lasten	70.872	75.152	76.075
Saldo van baten en lasten	16	-1.819	2.997
Onttrekking reserves	1.233	6.124	5.529
Toevoeging reserves	1.249	4.305	4.305
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**4.221**

In de programmaverantwoording worden de verschillen ten opzichte van de raming na wijziging uitgebreid toegelicht, ook voor wat betreft de mutaties in de reserves. Ook in de toelichting op de rekening van baten en lasten worden de verschillen toegelicht, logischerwijs in meer gecomprimeerde vorm om dubbeling voor de lezer te voorkomen.

Uit de analyse blijkt dat het voordelig resultaat ad € 4,2 miljoen onder meer wordt veroorzaakt doordat een aantal op de pagina's 7 tot en met 9 van de jaarstukken vermelde posten.

Eshuis

Controle verschillen

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Gecorrigeerde en niet-gecorrigeerde fouten respectievelijk onzekerheden

Wij hebben de volgende gecorrigeerde en niet-gecorrigeerde fouten respectievelijk onzekerheden in de controle 2022 geconstateerd:

In de controle opgenomen aanpassingen

Gecorrigeerde controleverschillen	Bedrag in €
Winstname RBT XL (resultaateffect)	464.000
Afboeking Wooldrik (resultaateffect)	325.000
Reclassificatie huur Sportsdome van de MVA naar de overlopende activa (geen resultaateffect)	77.000
Winstafslag grondexploitaties (resultaateffect)	1.223.000

Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Niet gecorrigeerde controleverschillen	Bedrag in €
Voorbereidingskosten de Horsten geboekt in complex de Maten	100.000
Af te rekenen bedragen Tozo met 't Rijk zijn verantwoord onder de overlopende passiva	82.000
Overschrijding investeringskredieten	77.000

Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening. De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Aard van de tekortkomingen in de toelichting	Rechtmatigheid	Getrouwheid
NVT	NVT	NVT

Wij hebben de resterende ongecorrigeerde controleverschillen als volgt geëvalueerd in relatie tot de door ons gehanteerde materialiteit om tot een oordeel voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid bij de jaarrekening 2022 te komen. Wij komen tot het volgende overzicht:

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Aard van de fouten	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	€ 182.000	€ 182.000
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	€ 0	€ 0
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	€ 0	€ 0
(Sub)Totaal getrouwheidsfouten	**€ 182.000**	**€ 182.000**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	€ 0	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/fido)	€ 0	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	€ 0	
Overige rechtmatigheidsfouten – Overschrijding investeringskredieten	€ 77.000	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**€ 259.000**	**€ 182.000**

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid rechtmatigheid is ook een onzekerheid inzake getrouwheid:	€ 0	
(Sub)Totaal onzekerheden in de controle getrouwheid	**€ 0**	**€ 0**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid - Verstrekkingen Jeugdwet en Wet Maatschappelijke Ondersteuning	€ 1.267.000	€ 1.267.000
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-staatssteun)	€ 0	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	€ 0	
Overige onzekerheden inzake de rechtmatigheid	€ 0	
Totaal onzekerheden in de controle rechtmatigheid	**€ 1.267.000**	**€ 1.267.000**

Voorgaande tabel is tevens in de schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening 2022 opgenomen die de burgemeester en de gemeentesecretaris aan ons hebben verstrekt ten tijde van de afgifte van onze controleverklaring bij de jaarrekening 2022.

Eshuis

Administratieve organisatie en interne beheersing

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Administratieve organisatie en interne beheersing

Wij hebben, als onderdeel van de controle van de jaarrekening 2022, de interimcontrole voor de gemeente Borne in het najaar van 2022 uitgevoerd. Deze controle is primair gericht op de analyse en evaluatie van de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle. Tevens heeft deze controle als doelstelling om de aandachtspunten voor de jaarrekening 2022 te signaleren en onder uw aandacht te brengen. Onze conclusies inzake de interne beheersing zijn opgenomen in onze boardletter 2022 d.d. 22 december 2022.

Naar aanleiding van onze controlewerkzaamheden 2022 hebben wij een aantal nieuwe bevindingen opgenomen. Deze komen deels voort uit een verdere verdieping van onze controle op basis van onze controlestandaarden. Daarnaast leiden actuele ontwikkelingen tot nieuwe uitdagingen die een beroep doen op het aanpassingsvermogen van de gemeente.

Alles in aanmerking nemend vinden wij de AO/IB net als voorgaande jaren kwalitatief voldoende is om een gedegen jaarrekeningcontrole uit te voeren. Wij vinden het noemenswaardig hoe de gemeente is meebewogen met de actuele ontwikkelingen en doelmatig te werk is gegaan om de maatschappelijke doelen als de energietoeslagen en opvang ontheemden Oekraïne te realiseren.

Onze bevindingen en adviespunten zijn in goede samenspraak met de ambtelijke organisatie tot stand gekomen. Daarnaast zien wij deze punten als een stip op de horizon, gericht op het toekomstbestendig doorontwikkelen van de kwaliteit van de organisatie en de onderliggende processen.

Voor onze detailbevindingen verwijzen wij u naar de volledige tekst van de boardletter 2022.

Eshuis

IT-audit

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

IT-audit

Samenvatting tekortkomingen IT-audit
Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel over de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken over de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen hebben betrekking op de onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij geen volledigheid pretenderen.

In het kader van de jaarrekeningcontrole over het boekjaar 2022 hebben wij IT-audit werkzaamheden over boekjaar uitgevoerd met betrekking tot de opzet en het bestaan van de algemene ICT beheersmaatregelen binnen de automatiseringsomgeving van de gemeente Borne. Goedwerkende geautomatiseerde systemen kunnen bijdragen aan de doorontwikkeling van deze en andere processen zodat Borne toekomstbestendig kan (blijven) opereren en daarmee risico's op effectieve en efficiënte wijze mitigeren. Wij zien dat de gemeente ten aanzien van het onderwerp informatievoorziening achterloopt bij andere decentrale overheden. Zowel op strategisch als operationeel niveau zijn er binnen dit domein nodige stappen te zetten, bijvoorbeeld ten aanzien van het formaliseren van beleid en het toekennen en monitoren van rechten & rollen van gebruikers in de kritische bedrijfsapplicaties. Voorbeelden hiervan zijn een medewerker die na uitdiensttreding nog toegang had tot in dit geval de betaalapplicatie, of het niet uitvoeren van een back-up en terugzet test op de database van het financieel pakket in 2022. Deze achterstand brengt niet alleen risico's met zich mee maar ook kansen. Wij zien hier een mogelijkheid weggelegd voor de gemeente om middels een nulmeting verbeteringen en/of aanpassingen door te voeren op basis van een helder tijdspad.

Het optimaliseren van processen zal tevens een bijdrage leveren bij het oplossen van een aantal bevindingen uit eerdere jaren. Wij zien dat de gemeente voldoende voortgang boekt ten aanzien van het oplossen van bevindingen, en daarin prioriteiten stelt. Vanaf 2023 zal de gemeente overgaan naar een nieuw financieel pakket en een nieuwe applicatie voor de leges. Het inzetten op het oplossen van deze bevindingen aan de vooravond van een overgang is niet efficiënt en effectief. Daarnaast zien wij dat de gemeente op een aantal deelprocessen zoals binnen het personeelsproces, het verstrekken van subsidies en de verhuuropbrengsten gekozen heeft om achteraf controles uit te voeren alvorens de jaarrekeningcontrole begint. Wij zien dit als een juiste prioritering omdat dit processen met een relatief laag risico zijn en de controles reeds onderdeel zijn van de werkzaamheden van de lijn, en de reperformance door de verbijzonderde interne controle.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking
Overeenkomstig artikel 2:393, lid 4 van het Burgerlijk Wetboek zijn wij verplicht om onze bevindingen te rapporteren met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle heeft geen aangelegenheden geïdentificeerd die op dit gebied aan u gerapporteerd moeten worden, anders dan de waarnemingen zoals hiervoor besproken.

Eshuis

Overige onderwerpen

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Overige onderwerpen

Geen significante wijzigingen in de reikwijdte van de controle
De reikwijdte van onze controle staat omschreven in onze opdrachtbevestiging d.d. 20 december 2022 en de door de raad vastgestelde controleverordening. Er is gedurende de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Ook hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de reikwijdte.

Geen wijzigingen in significante verslaggevingsvoorschriften
Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2022. Wij hebben het door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Inschattingen door het management
In onze risicoanalyse en controleaanpak van de gemeente Borne hebben wij een significant risico aangemerkt die betrekking heeft op inschattingen door het management. Conform onze controleaanpak hebben wij ‘management override of controls’ aangemerkt als significant risico.

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Wet Normering Topinkomens

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2022 niet meer bedragen dan € 216.000 per jaar. Daarnaast dienen instellingen de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief – wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan – ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel die van invloed zijn op de WNT. In 2022 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Vertrek, vervanging en aantreding zijn lastige onderwerpen binnen de complexe WNT-regelgeving. Om tot de definitieve tabel met WNT-gegevens te komen waren diverse correcties nodig. Wij constateren dat de kennis over de complexe aspecten van de WNT onvoldoende kennis bij de gemeente Borne aanwezig is. Die kennis kunt u overigens inhuren of zelf opleiden. Het is wel zaak om de kennisbehoefte tijdig te signaleren en een oplossing te organiseren.

Eshuis

Bijlagen

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Bijlage 1: SiSa-bijlage 2022

Regeling nummer	Regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in €'s	Toelichting fout/onzekerheid
J&V A13	Regeling specifieke uitkering naleving controle coronatoegangsbewijzen	NVT	NVT	NVT
J&V A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	NVT	NVT	NVT
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	NVT	NVT	NVT
BZK C55	Aanpak energiearmoede	NVT	NVT	NVT
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	NVT	NVT	NVT
BZK C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	NVT	NVT	NVT
OCW D8	Specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	NVT	NVT	NVT
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	NVT	NVT	NVT
I&W E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021	NVT	NVT	NVT
I&W E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT
I&W E49B	Bodemsanering Asbest Overijssel (SiSa tussen medeoverheden)	NVT	NVT	NVT
I&W E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	NVT	NVT	NVT
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022	NVT	NVT	NVT
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022	NVT	NVT	NVT
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling (Tozo) _gemeentedeel 2022	NVT	NVT	NVT
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022	NVT	NVT	NVT
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	NVT	NVT	NVT
SZW G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute	NVT	NVT	NVT
VWS H4	Specifieke uitkering stimulering sport	NVT	NVT	NVT
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022	NVT	NVT	NVT
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	NVT	NVT	NVT
VWS H16	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden	Onzekerheid	110.000	Geen controle-informatie om vast te stellen dat het zwembad exploitatie tekort heeft gehad
Totaal			**110.000**	

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Oordeel getrouwheid:	Goedkeurend
Oordeel rechtmatigheid:	Goedkeurend

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Bijlage 2: Materialiteit

Controleaanpak en uitvoering controle
Wij hebben onze controlewerkzaamheden uitgevoerd in overeenstemming met de door ons voorgenomen controleaanpak. Dat houdt in dat wij onze controle voor een groot deel gegevensgericht hebben uitgevoerd.

Onze controleaanpak is onder andere gebaseerd op een adequate risicoanalyse. Wij hebben enkele gesprekken met ambtelijk medewerkers gevoerd over de binnen de gemeente Borne intern toegepaste risicoanalyse, het werkprogramma en de aanpak van de te verrichten verbijzonderde interne controlewerkzaamheden.

Goedkeurings- en rapporteringstolerantie
De raad bepaalt de goedkeuringstolerantie die de accountant bij zijn controle van de jaarrekening dient te hanteren. Normaliter wordt hiervoor de richtlijn op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) aangehouden, zo ook door de gemeente Borne.

Op grond van de jaarrekening 2022 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten 1% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves, dat is afgerond € 803.000 en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief dotaties aan de reserves, dat is afgerond € 2.409.000. Wordt deze goedkeuringstolerantie niet overschreden, dan kan een goedkeurende controleverklaring worden afgegeven. De goedkeuringstolerantie is een kwantitatieve maatstaf. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen. De rapporteringstolerantie is door de gemeenteraad bepaald op een absoluut bedrag van € 50.000, zowel voor fouten als voor onzekerheden.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Bijlage 3: Onafhankelijkheid en ViO

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Borne
De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Eshuis ingebed.

Ons zijn geen relaties bekend tussen Eshuis Registeraccountants B.V. en haar zuster- en of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen
Eshuis beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen. Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico’s ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle partners en werknemers bij Eshuis.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze partners en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Bijlage 4: Communicatie met governance belaste organanen

Bevestiging bij de jaarrekening	Wij hebben ten tijde van de afwikkeling van de jaarrekeningcontrole 2022 een bevestiging bij de jaarrekening van de burgemeester van de gemeente ontvangen.
Verbonden partijen	Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de transacties met verbonden partijen.
Overige kwesties die aandacht vragen van de met governance belaste personen	De overige kwesties die aandacht vragen van de met governance belaste personen zijn opgenomen in dit verslag.
Tekortkomingen interne controle	Voor de tekortkomingen in de interne controle verwijzen wij naar de boardletter 2022 d.d. 22 december 2022, alsmede onze toelichtingen in dit verslag.
Wijzigingen in de controleverklaring	Geen sprake van wijzigingen in de controleverklaring.
Feitelijke of vermoedelijke gevallen van fraude, niet-naleving van de wet- en regelgeving of illegale handelingen	Geen sprake van feitelijke of vermoedelijke gevallen van fraude, niet-naleving van de wet- en regelgeving of illegale handelingen.

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Significante moeilijkheden	●	Geen sprake van significante moeilijkheden.
Meningsverschillen met het management of opgelegde beperkingen	●	Er is geen sprake van meningsverschillen met het management en/of opgelegde beperkingen.
Andere informatie	●	Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.
Inbreuken op de onafhankelijkheid	●	Er is geen sprake van inbreuken op de onafhankelijkheid.
Grondslagen voor financiële verslaggeving	●	Wij hebben vastgesteld dat de grondslagen voor de financiële verslaggeving in 2022 juist zijn toegepast.
Significante kwesties die zijn besproken of waarover is gecorrespondeerd met het management	●	De significante kwesties die zijn besproken of waarover is gecorrespondeerd met het management blijken uit dit verslag.

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

Bijlage 5: Beperking verspreidingskring

Beperkingen ten aanzien van de verspreiding
Dit verslag wordt aangeboden op basis van de veronderstelling dat het alleen bedoeld is ter informatie van de met governance belaste personen van de gemeente, dat er niet uit mag worden geciteerd en niet naar mag worden verwezen, geheel of gedeeltelijk, zonder onze voorafgaande schriftelijke toestemming en dat wij met betrekking tot het verslag geen enkele verantwoordelijkheid accepteren jegens enige daartoe.

- Inhoudsopgave
- Samenvatting
- Analyse jaarrekening
- Controleverschillen
- Organisatie
- IT-audit
- Overig
- Bijlagen

Bijlage 6: Toelichting financiële kengetallen

Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties | Staatsblad 2015, 206

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie of gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de provincie of gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een provincie en gemeente. De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de provincie of gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds of provinciefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB respectievelijk opcenten op de motorrijtuigenbelastingen. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele

ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De kengetallen moeten daarbij in samenhang worden bezien.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten of provincies leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Wanneer de grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt een gemeente relatief gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio.

Belastingcapaciteit
De OZB en de opcenten zijn voor gemeenten respectievelijk provincies de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Op voorstel van de stuurgroep die naar aanleiding van het advies door de Commissie vernieuwing BBV is ingesteld is ervoor gekozen om de belastingcapaciteit te relateren aan landelijk gemiddelde tarieven. In de eerste plaats is voor een landelijk gemiddelde gekozen omdat over het algemeen geen maximum is gesteld aan belastingentarieven, zoals bij de OZB en parkeerbelasting. Daarnaast geeft een gemiddelde meer inzicht in de betekenis van de belastingcapaciteit voor de financiële positie dan wanneer het gerelateerd wordt aan een maximaal te heffen tarief en worden deze gemiddelden ook onderling door provincies of gemeenten gebruikt om lasten te vergelijken. Ook is er vanuit de praktijk behoefte bij provincies, gemeenten en andere belanghebbende om inzicht te hebben in de lokale tarieven van omliggende gemeenten en provincies. De hoogte van belastingtarieven komen dus niet in een vacuüm tot stand; er wordt daarbij rekenschap gegeven hoe de «eigen» lastendruk (via tarifering) zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. Zo publiceert het Coelo de «Atlas van de Lokale Lasten», een marco- en micro-overzicht van opbrengsten van de hoogte en ontwikkeling van tarieven, heffingen en woonlasten dat mede daarvoor wordt gebruikt. Ook wordt voortaan in de meicirculaire van het provincie- en gemeentefonds een overzicht opgenomen met de (ontwikkeling van de) gemiddelde lastendruk van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting en de woonlasten van een meerpersoonshuishouden. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt). De mate waarbij een tegenvaller kan worden bijgestuurd, wordt ook wel de wendbaarheid van de begroting

Inhoudsopgave
Samenvatting
Analyse jaarrekening
Controleverschillen
Organisatie
IT-audit
Overig
Bijlagen

genoemd. Wanneer een gemeente of provincie te maken heeft met een hoge schuld en de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten en de woonlasten of opcenten al relatief hoog zijn, dan is er minder ruimte om te kunnen bijsturen.